

servis suis, & cum cepisset rationem ponere, oblati sunt ei unus, qui debebat ei decem millia talenta: quod explicavi tom. 4. cap. 12. per decem quæstiones. Nunc verò adde: Dicitur, homini regi: sciant Reges, quod homines sunt, ne se multum extollant super humanam conditionem.

23. Et in limine istius quæstionis inquirendum, si Dominus iste tam magnificus, ac liberalis erat; unde de tam ampla pecuniarum summa dimissionem fecerit servo suo, ad quid rationem incipit ponere, cur ante illam non condonat debitum, quod ad majorem magnificentiam videbatur spectare? Rectè respondet D. Chryostom. homil. 62. in Matth. & ait: Ideo autem, antequam rationem poneret, debitum non dimisit, quia docere voluit à quantis debitis eum liberabat: Ante computationem Dominus non remittit debitum; prudentissimus Dominus voluit scire quod dimiserat, & ut etiam servus maximè esset adstrictus Domino suo, à quo de tam ingenti debito, ac tanta pecuniarum summa liberatus fuerat.

24. Quæstio tamen est, quomodo homo servus, & plebeius potuerit tam ingentem pecuniarum copiam congregare; nam ut dicitur in Text. debebat ei decem millia talenta. Quæ si computentur secundum Attica talenta, decem millia talenta efficiunt sex milliones; si verò computatio fiat secundum talenta Hebraica, decem millia talenta continent duodecim milliones aureorum; Christus autem loquebatur non cum Græcis, sed Hebræis, ac proinde videntur denotari talenta Hebraica. Vide quæ dixi citato cap. 12. q. 1. n. 4.

25. Quomodo ergo unus homo servus, & plebeius potuit tot milliones sibi acquirere, & comparare? erat ipse Regius minister, regis pecuniam manibus tractabat, & inde per manus res ejus augebatur, ac multum exercebat ex his, quæ usurpabat, ac continuo peculatu sibi aggregabat. Isaias deplorans miserum statum Reipublicæ Judæicæ ait: Principes tui infideles, socii furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones, Pupillo non judicant; causa vidua non ingreditur ad eos. Isai. 1. nu. 23. ait, Principes tui infideles: Aquila vertit, recedentes; Pagnin. declinantes: Septuaginta, D. Hieronym. inobedientes: Pintus perversi. Si enim Principes, Magistratus, ac Ministri diligunt munera, statim sunt recedentes, declinantes, ac inobedientes omni legi, tam Divinæ, quam humanæ; perversique constituuntur, & omne jus violant, nec attendunt ad causas pupilli, & viduæ, sed socii forum facti, associantur furibus, cum mupera diligant, & retributiones: de qua re eleganter audiendus est Petrus Damasian. lib. 2. epistol. ad Episcopos, ac Cardinales Sanctæ Romanæ Ecclesiæ: & ait Ecclesiast. 20. nu. 31. Xenia, & dona excæcant oculos judicum, & quasi tæneus in ore averit correptiones eorum. Armat enim muneribus adventantes, & per eos pugnat, ac cæcat eorum corda; de quibus Dominus per Isaiam conqueritur. Principes tui infideles, omnes diligunt munera. Sed dicit ali-

D. Chryl. Qui dimittit debitum, sciat id, quod condonat.

Quid sit talentum.

Isai. 1.

Aquila. Pagnin. Septuaginta. D. Hieron. Pintus.

Ministri regum maximè auctores, & bonis augentur. Damianus.

Eccles. 20.

quis. ego nihil quero, sed si aliquid gratis affertur, Qui accipere non recuso. Ecce hic non notatur is, qui munera querunt, sed qui tantummodo diligunt. Nam qui accipit munus, illud diligit; & post rem. paucæ subdit ipse Cardinalis. Juxta Isaiam 33. Isai. 33. n. 15. Excusamus manus nostras ab omni munere, & nocendi; servemus nobis ingentem libertatem ut non litigemus sub servitute pecunie, sed serviamus in libertate justitiæ: nam qui accipit dona, vendit libertatem.

Ait idem Isai. 3. n. 12. Populum meum exaltaverunt, & mulieres dominatae sunt eis: utque modò, ut notat Cornelius, deploravit Propheta internam ruinam reipublicæ causam, scilicet peccata, nunc ergo lachrymis prosequitur externam, quam peccata adduxerunt: per exactores ergo intelligit principes, magistratus, ac ministros: spoliaverunt; ex Hebræo legunt Pagninus, & alii, racemarunt: id est utque ad ultimum racemum, seu obolum diriperunt. Racematur vinea, cum peracta vindemia, pauculæ uvæ, quæ hinc inde remanserunt, studiosè rursum perquiruntur, ac colliguntur, ita ut nihii omnino super sit: sic faciunt iniqui ministri in republica; & mulieres Scribarum, & Phariseorum, sectantes suorum virorum vestigia. Olearum tenens lectionem Pagnini. ait. Posses locus reddi: Populum meum exactores ejus racemarunt, pro spoliaverunt, quoniam verbum, racemare, significat ea, quæ post vindemiam relinquuntur. Et est sensus, quod ob peccata populus opprimeretur ab insipientibus, & domaretur ab effeminatis. Ecce in quanta mala venit Reipublica ob Principum, & exactorum avaritiam. Unde Jethro socer Moysis consilium exhibens ad regimen populi, dicebat ei: Provide de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam. Exod. 18. nu. 21. In bono ministro hoc maximè necessarium: timor Dei, veritas, & odium avaritiæ.

Hinc maximè laudandus est Daniel, cui eum oblectam, & interpretatam Scripturam, polliceretur Rex purpuram, torquem aureum, & dignitatem Tertii in regno, hæc omnia contemnens dicit: Munera tua sint tibi, & dona domus tuæ ateri da: Scripturam autem legam tibi. Daniel. 5. n. 17. Maximè laudandus est Daniel, quod nec aurum, nec purpuram, nec dignitates quærebat: sed inde maximè laudandus, ac extollendus, quod eum haberet amicitiam, ac familiaritatem regis, ex quibus homines maximè solent superbit, ac omnia sibi comparare; ipse tamen cum favore, ac amicitia regis omnia contempsit, nec quid minimum sibi comparavit. Opportunè D. Ambros. lib. 2. offic. cap. 11. ait: quarebat. Nec immerito Daniel mirabilis factus omnibus, quando (quod vehementer admirantur homines) regalibus fultus amicitiiis, aurum non quarebat, nec delatum sibi honorem pluris faciebat. Prætermitto singula Ambrosii verba. Illud magnum, illud maximè mirandum, & forsitan usque ad Daniele inauditum, quod Regalibus fultus amicitiiis, aurum non quarebat, nec delatum sibi honorem pluris faciebat.

26.

Cornelius.

Pagninus.

Iniqui exactores, ac ministri depopulantur reipublicæ.

Exod. 18.

27.

Daniel. 5.

Daniel mirabilis, quod cum regis amicitia nec aurum, nec honores sibi quarebat. D. Ambros. quando (quod vehementer admirantur homines) regalibus fultus amicitiiis, aurum non quarebat, nec delatum sibi honorem pluris faciebat.

CAPUT XIX.

1. **F**actum est cum consummasset Jesus sermones istos, migravit à Galilæa, & venit in fines Judææ trans Jordanem. 2. Et secuta sunt eum turbae multæ: & curavit eos ibi. 3. Et accesserunt ad eum Pharisæi tentantes eum, & dicentes, si licet homini dimittere uxorem suam, quacumque ex causa? 4. Qui respondens, ait eis, non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum, & feminam fecit eos? Et dixit. 5. Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in carne una. 6. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. 7. Dicunt illi: Quid ergo Moïses mandavit dare libellum repudi, & dimittere? 8. Ait illis, quoniam Moïses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras; ab initio autem non fuit sic. 9. Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœchatur. 10. Dicunt ei Discipuli ejus, si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere. 11. Qui dixit illis, non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. 12. Sunt enim eunuchi qui de matris utero sic nati sunt: & sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter regnum cælorum. Qui potest capere, capiat. 13. Tunc oblatus sunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, & oraret. Discipuli autem increpabant eos. 14. Jesus verò ait eis: finite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium est enim regnum cælorum. 15. Et cum imposuisset eis manus, abiit inde. 16. Ecce unus accedens, ait illi Magister bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam? 17. Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Unus est bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata. 18. Dicit illi, Quæ? Jesus autem dixit: Non homicidium facies, non adulterabis. Non facies furum. Non falsum testimonium dices. 19. Honora patrem tuum, & matrem tuam. Diliges proximum tuum sicut te ipsum. 20. Dicit illi Adolescens: Omnia hæc custodivi à juventute mea: quid adhuc mihi deest? 21. Ait illi Jesus, si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me. 22. Cum audisset autem adolescens verbum, abiit tristis: erat enim habens multas possessiones. 23. Jesus autem dixit discipulis suis, Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cælorum. 24. Et iterum dico vobis, facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cælorum. 25. Auditis autem his, discipuli mirabantur valdè, dicentes: Quis ergo poterit salvus esse? 26. Aspiciens autem Jesus, dixit illis: Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia possibilia sunt. 27. Tunc respondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? 28. Jesus autem dixit illis, Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me in regeneratione, cum federit filius homini in sede majestatis suæ sedebitis & vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israël. 29. Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. 30. Multi autem erunt primi novissimi: & novissimi primi.

ARGUMENTUM CUM Remissionibus.

Primo, Vers. 3. Querunt Pharisæi à Christo, an ex qualibet causa liceat uxorem dimittere? quibus Christus negativè respondet & revocat

libellum à Moïse permisum, & matrimonium ad suam primam institutionem reducit; quod hic est explicandum. Secundo, V. 11 Commendat cœlibatum, ipsumque matrimonio anteponit; quod etiam hic est explicandum. Tertio, V. 13, Parvulos advocat ad se, N 4 eisque

eisque benedicit, ac regnum cœlorum eis promittit: quod etiam hęc est explicandum.

Quartò, V. 15. Cuidam inquirenti viam in cœlum, assignat observationem mandatorum, & cum perfectionis viam ultra requirat, ei suggerit suas facultates pauperibus distribuendas quod expendi, t. 4. c. 32.

Quintò, V. 27. Apostolis omnia relinquētib; ob Christi sequelam, thronos promittit duodecim ad iudicandum duodecim tribus Israel: cæteris verò centuplum & vitam æternam, de quo multa dixi tom. 4. cap. 32.

Uxor non dimittenda.

Matth. 19. n. 1. Et factum est, cum consummasset Jesus sermones istos, migravit à Galilæa, & venit in fines Judææ trans Jordanem.

Et secuta sunt eum turbæ multæ, & curavit eos ibi.

VERSIONES.

Syrus num. 1. Cùm absolvisset Jesus hos sermones.

Alier Syrus. Venit ab altera parte Jordanis in fines Judææ.

Pagnin. Demigravit à Galilæa.

Aethiopic. Venit in montes Judææ.

Persicus n. 2. Et turba multa secuta est eum, ægrotorum, & morbidorum, quos ibi sanavit.

Syrus. Et sanavit eos.

ALTER TEXTVS.

Marc. 10. n. 1. Et inde exurgens, venit in fines Judææ, ultra Jordanem: & conveniunt iterum turbæ ad eum, & sicut consueverat, iterum docebat illos.

EXPOSITIO I.

1. Hęc historia eadem est cum illa, quam scribit D. Marc. cap. 10. nu. 1. & Luc. capite 9. n. 51. & etiam, ut volunt Jansen. cap. 9. Francisc. Lucas, & inclinât Cornelius, coinci-

dit cum historia descripta à Joanne cap. 7. n. 1. Tamen Maldonatus hoc negat. Illa tamen sententia Jansenii inde fit probabilis, quia hæc contigerant juxta festum Scenopægiæ: sive Tabernaculorum, quod celebrabatur Septembri: Christus Joan. 7. n. 2. ad illud enim tendebat, ut paulatim se pararet ad mortem: ad finem sequentis Martii Jerosolymis fuit crucifixus, & ita Christus non directa vita tendit in Jerusalem, sed per Samariam, & juxta hanc sententiam multa præterierunt Matthæus, & Marcus, quæ narrat Joannes cap. 7. 8 & 9.

Et secuta sunt eum turbæ, ut Matthæus, & Marcus scribunt, & tantæ turbæ conveniunt non est Galilæa, quia ibi nolebat se Christus manifestare, ut refert D. Joan. citato capite 7. secuta sunt autem Christum, tum ut eum prædicantem audirent, tum & præcipuè, ut à suis morbis sanarentur, & ibi juxta fines Judææ eos dimisit in domos suas; noluit enim cum tanta populi multitudine Jerosolymam ingredi, ne magis, ac magis accenderetur invidia Pharisæorum machinantium jam mortem illius.

Marc. 10. n. 3. Et accesserunt ad eum Pharisæi, tentantes eum, & dicentes: si licet homini dimittere uxorem suam quacunque ex causa.

VERSIONES.

Vatablus. Si licet divortium facere? Persic. Quovis prætextu uxori suæ remittere.

Aethiopic. Propter omne, in quo displicet.

ALTER TEXTVS.

Marc. 10. n. 2. Et accedentes Pharisæi, interrogabant eum, si liceat viro uxorem dimittere, tentantes eum.

EXPOSITIO II.

ACCESSERUNT ad eum, scilicet Jesum: accesserunt, non corde, & animo, sed corpore, quod non multum interest: Pharisæi, qui in populo Judæorum præ aliis videbantur magis religiosi, ratione, ac culta vitæ, & doctrinarum; documenta autem scribis relinquebant, & interpretationem scripturarum: Tentantes veniunt, non discendi studio, quod simulabant; sed tentandi occasionem quærentes, an aliquid diceret contra legem. Si licet homini, scilicet uxorato, ac marito, dimittere uxorem suam: non solum, ut bene notat Carthusianus, quantum ad copulam, & cohabitationem; sed etiam quantum ad vinculum matrimonii: & hæc questio de dimittenda uxore, tempore Christi erat agitata, & anceps, & ideo eam proponunt Christo ad eum capiendum

capiendum in verbis: nam si diceret licere, videbatur laxare fræna concupiscentiæ carnali, ut pro libito voluntatis posset homo uxorem dimittere, & aliam ducere; si autem responderet, quod non licet; videbatur dicere contra legem latam Deuteronom. 24. num. 1. de quo quæst. 2. Ex quacunque causa, sive gravi, sive levi: nam ex gravi causa id erat licitum, ut patet ex citato loco Deuteronomii, & notant Origenes, D. Hieronymus, Beda, & alii, ut ibi dicam.

Deuter. 24.

Origenes, D. Hieron. Beda.

Joan. 7.

Joan. 7.

Act. 25.

Joan. 3.

Joan. 7.

Act. 25.

Math. 22.

Math. 12.

Luc. 5.

Luc. 6.

5.

Abulen.

Eccles. 1.

6.

Marth. 19.

Invidia nunquam quiescit.

8.

9.

Phil. Abbas

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

QUESTIO I.

Quare potius Pharisæi, quam alii hic ad Christum veniunt?

4. Quamvis aliqui ex Pharisæis bono animo venissent ad Christum, ut Nicodemus, qui venit ad Jesum nocte. Joan. 3. n. 1. & qui in consilio favebat patribus Christi, unde ei dixerunt a ii: Nunquid tu Galilæus es? Joan. 7. n. 52. & Gamaliel Pharisæus, & legislator honorabilis universæ plebi. Act. 5. n. 34. tamen isti valde pauci, & rari erant; communiter Pharisæi alii oderant, & intendebant eum capere in sermone, & ideo frequenter quæstiones cavillosas ei proponunt, ut de tributo Cæsari reddendo: Matth. 22. numero 17. & Matth. 12. num. 10. & Luc. 5. & 6. & multis aliis in locis; sic & nunc accedunt modò ad Christum Dominum tentandum.

5. Quod autem isti Pharisæi, iniquo ac perverso animo ad Christum accederent, patet ex texto, cum dicatur: Accesserunt Pharisæi tentantes eum; nam tentare, ut hic explicat Abulen. q. 11. est experimentum de aliqua re capere, quod maligne, & depravato animo faciebant isti, ut Christum arguerent, ac doctrinam ejus calumniarent, & tali animo ad Christum accedebant, ut dicitur Ecclesiast. 1. n. 40. Accessisti malignè ad Dominum, & cor tuum plenum est dolo, & fallacia.

6. Quæstio ergo est, cur potius Pharisæi, quam alii accedunt ad Christum, proponentes hanc quæstionem de uxore dimittenda? Respondeo primò, quòd Pharisæi maxime solebant has quæstiones cavillosas Christo proponere, ut eum caperent in verbis ad eum arguendum. Secundò, quia Christus D. ut patet ex hoc cap. Matth. 19. n. 2. multa miracula fecerat, & sanaverat multos infirmos. Secuta sunt eum turbæ multæ, & sanavit eos: & cum tanta miracula maligni Pharisæi non possent arguere, confugiunt ad quæstiones cavillosas, an saltem ex eis habeant anam ad aliquid in eo sugillandum; invidia enim nunquam quiescit, sed mille modos quærit.

Tertiò: Pharisæi tractabant de religione, & reputabantur Magistri morum, de hisque maxime solliciti erant; cumque agnoscerent, quod Christus D. multò excellentius, ac præclatius de illis ageret suâ sanctissimâ vitâ; suaque admirabili doctrinâ, suisque divinis operibus: inflammati invidia excandescunt in eum, quærentes causam, ut aliquid in eo notarent. Principes, & Satrapæ coadunantur inter se, ut

Danielem cap. 6. num. 4. acculent: Principes & Daniel. 6. Satrapæ quærebant occasionem, ut invenirent Danielem ex latere regis: ut mitteretur in lacum leonum, & ibi miserabili morte consumeretur; sed quomodo Satrapæ in hanc cogitationem deveniunt, cum ipsi multa obligatione astricti tenerentur Danieli; quia cum ipsi Satrapæ non possent somnium statuar, ejusque interpretationem Nabuchodonosori reddere: Rex præcepit, ut perirent omnes Sapientes Babylonis: Daniel. 2. n. 12. eosque à faucibus mortis liberavit Daniel, & sic ait: Sapientes Babylonis ne perdas: ibid. n. 24. quomodo ergo Danielis mortem toto nisu, ac effecta intendunt: Satrapæ, idest, Sapientes Babylonis, optimè agnoscebant, quod Daniel multum eos Sapientia, ac scientia præcallebat; inde omni amicitie fœdere contempto, omnique obligatione postposita, occasionem accusandi quærunt, ejusque mortem machinantur. Theodoretus, & Hugo: Invidia stipulante quærebant aliquam opportunitatem accusandi. 8.

Quartò: Pharisæi, etiam Scribis relinquerent intelligentiam scripturarum; tamen ipsi maxime se jactabant de compositione morum, eamque maxime docebant, ac intendebant; & ideo prætextu zeli hanc quæstionem cavillosam Christo proponunt: an liceat homini dimittere uxorem suam: ne nimis licentiosa esset libido & concubitus vagus; & ideo hoc interrogant, ut ex qualibet parte responsum datâ, Christum arguant; & simulata virtute, ac falsâ sanctimonia crudeliter Christum persequuntur.

Coram Præfide Cæsareæ rigide accusantur Paulus: cui Præfex pro amabili favore ait: Vis Hierosolymam ascendere, & ibi de his judicare apud me. Act. 25. num. 9. quid optabilius poterat accidere homini Judæo, quam quod causa advocaretur ad Hierosolymam metropolim non solum Judæorum, sed etiam totius religionis, ac universæ legis, non dictis Felli acquiescit Paulus; sed alto dictamine: Dixit autem Paulus, ad tribunal Cæsaris sto: ibi me oportet judicari. Ibidem n. 10. Magne Doctor gentium doce nos hoc tuum dictamen: Hierosolymitanum judicium recusas, & Romanum quæris? Hierosolyma valde celebris apud omnes religione, lege, ac justitia: Roma verò totius gentilitatis errorum plena, abundans tyrannide, sine lege, sine Deo; & tamen Paulus potius eligit hanc, quam illam. Alta sua sapientiâ in hoc utitur. Sciebat Paulus apud Hierosolymam, non legem, sed fictitium legum prætextum, non religionem, sed commentitiam simulationem, non justitiam, sed amulationem regnare; & ideo prudentissimè talium tribunal exhorruit, & sibi vult judicium Tyrannorum, pro certo habens, homines, qui depravato affectu corrumpuntur, crudeliores quolibet tyranno esse. Philippus Abbas

epist. 9. sic Præsidem Festum loquentem Paulo introducit, & ait: Vis ad civitatem regiam Hierosolymorum proficisci, ut ibi merearis, quod justum æstimas, plenius adipisci: ubi lex tua viget, ubi fons misericordiæ; ubi sedes justitiæ reperitur? At ille sciens in Hierosolyma tale quid non haberi; eamque legis vinculo; misericordia affectu, justitiæ perpendiculo non teneri: exhorret, & recusat illius judicio præsentari, prudenti

9. Theodoretus, & Hugo: Invidia stipulante quærebant aliquam opportunitatem accusandi. 8. Simulata virtute Christum persequuntur. 9. Fictus religionis, & plus crudelior quam liber tyranno.